Székesfejérvár, 1898. V. évfolyam, 83. szám. Kedd, szeptember 13.

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „*Fejérmegyei Napló*“, a vobis institutam ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általatok katholikusok törekvéseinek előmozditására „*Fejérmegyei Napló*“ czim alatt létesitett uj lapot mi örömmel helyeseljük.) XIII. *Leó* pápa *Zichy* Nándor grófhoz, 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak:
Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 5 kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:
Németh Ödön.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség: **Szent-István-utcza 3.**
Kiadóhivatal: **Számmer Imre könyvnyomdája.**

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ

Idegen földön, távol hűséges alattvalóitól ravatalon fekszik a magyar királyné. A genfi fogadónak gyász-kápolnává alakitott nagy termében fekszik a legnemesebb szivü királyné. Körülötte idegen emberek járnak-kelnek, családtagjai közül nem zokog ravatalánál senki sem. A kit milliók szerettek itt e hazában, meghalt övéitől távol idegenben; a ki két országnak volt királynője, egy külföldi szállodában lehelte ki nemes lelkét, s ott fekszik fekete ravatalon, fehér ruhában kiteritve, holtan.

Meghalt szép királynénk! — olyan volt a halálod is mint az életed: szomoru és elhagyott. Életed utolsó évei az anyai szeretet mártiriuma s halálod társadalmunk megtévelyedésének véres áldozata volt. Isten rendelkezése talán azért áldozott fel Téged a gonoszság őrületes fanatizmusának, hogy a Te nemes életed tragikus kimulása felrázza közönyéből a léha társadalmat s reámutasson a vallástalanság borzalmas következményére s megjavitsa az egész világot.

A lombhullató ősznek nem lesz fájdalmasabb hervadása, mint a Te halálod. Siró nemzeted, vigasztalhatatlanul, könyes szemekkel néz Genf felé. Ki lesz nemzetünknek őrangyala, ha Te meghaltál? — nehéz időkben ki lesz vigasztalónk? Te csak egy életet, mi összes reményeinket vesztettük halálodban.

Hiszen Te önmagadra nézve nem most haltál meg. Meghaltál régen szomoru királyné; meghaltál mikor jó fiadnak, trónunk büszkeségének ravatalára borultál. Azóta jártad az élet bus, tövises Golgotáját; bolyongtál szerte a világban; kerested elröppent boldogságodat, — kerested s most megtaláltad.

A halálban béke van és örök nyugalom. Sokat szenvedett lelked csak lerázta magáról a földi élet rab bilincsét s fölszállt oda a magasba, a hova olyan régen vágyva-vágyott.

Magad mondád megdicsőült Nagyasszonyunk, hogy minden ember életében van egy pillanat, a mikor belsőleg meghal, s hogy ez a pillanat nálad régen bekövetkezett. Fiad halála óta jártad busan a világot, gyászba öltözötten egyedül. A világhoz csak kötelességeid füztek, örömöd nem volt, mert Te csak gyászoltál, gyászoltad drágaságától megfosztott anyai szivedett. És ha gyászruhádban megáltál egy-egy némaságba borult hegytetőn, mozdulatlan karcsu alakoddal s végtelenségbe merült szomoru tekinteteddel, olyan voltál mint az emberiség temetőjének gyászfátyollal köritett fejfája. Mintha milliók gyászát, szenvedését Te magad hordtad volna szomoru szivedben. Felkerested a néma természeted s nagy fájdalmadat, melyet ember nem érthetett meg, elsirtad a csobogó hegyi pataknak s a komor sziklabércznek. Jártad az Oczeán végtelenjét, s fájó szivednek buzgó hitével álmaidba szőtted a fénylő, kék eget. És a mikor magadba voltál szomoruságoddal, a melyet az emberek nem értettek meg soha, közelebb érezted magadhoz a Mindenhatót; arczodat az örök élet reménye ragyogtatta be, szemeidből, — azokból a szomoru szemekből, melyek az életben annyi sok könnyüt ontottak, — a lélek halhatatlansága sugárzott elő.

Pihenőre tértél jó királynénk, örök álomra hajtottad bús fejed. S mintha a halálodat is Tenmagad kivánságára rendezte volna el igy a Mindenható, szived sebében véreztél el névtelen utazás közben nem mint királyné, hanem mint egy sokat szenvedett, szivenszurt, gyönge asszony. És most is két nap óta ravatalod árván áll a genfi szállodában, s alig jelzi valami királyi voltodat, s a kik körülötted sirnak, idegen emberek, a kik nem a királynét, hanem a mindenki által szeretett asszonyt siratják.

Sötét fekete szobában, délszaki virágok és pálmák között áll ravatalod és mi a Te szerető alatvalóid nem állhatjuk körül koporsódat. De azért megkönnyezzük, megsiratjuk halálodat és emlékezetünkbe véssük szerető szivedet, a mely a legszomorubb időkben egyedüli védőnk volt s a mely velünk volt szomoruságban, örömben.

És ha majd a robogó vonat halotti fénybe borult külön szakaszán elhozzák királyi tetemed a császár városba, oda fognak gyülni utad köré távol vidékek szomoru lakói, hogy leboruljanak a sínpár mellé, a melyen utolsó utadat teszed. Mi nem vethetjük magunkat szomoru utad elé, de fájó szivünk kisérni fog mindenfelé.

Szomoru lesz majd hazaérkezésed s átütött szived talán még egyszer megdobban, ha férjed, gyermekeid és unokáid sirva, zokogva borulnak reád s roppant fájdalmukban nem lesznek többi uralkodó család, hanem csak szenvedő emberek.

És jön a legszomorubb temetés, a gyászszertartás siralmas pompája. A királynét fogják temetni, s felséges koronádhoz méltóan fogod megkapni a végső tisztességet. Lesz mindenütt gyászt jelző fekete drapéria, lobogó lángok világitanak bele a vak éjszakába, alattvalóid százezrei kisérnek királyi sirodhoz, — mindenütt lesz gyász, lesz siralom, ha majd eltemetnek királyi módra gazdagon.

Ám jönnek évek, megfakulnak a koporsód fölé szórt szines virágok; a nagy királyné hatalmáról, szomoru haláláról

Mai lapunk 6 oldal.

00000683

és gyászosan tényes temetéséről is elfeledkeznek majd az emberek. Ám a mikor már kortársaid uralkodóiról csak a történelemnek egy két lapja beszél, itt benn a magyar hazában élni fog a Te emléked és mesébe szövi majd a magyar édes anya a Te szereteted nemzetünk iránt, s a gyermekek dobogó szivekkel hallgatják a mesét:

„Volt egyszer egy szerencsétlen, szomoru királyné...“

Meghaltál, elhagytál jó királynénk, s árván maradt magyar nemzetednek nincs annyi könnye, hogy eléggé megsirasson. Nagy, pótolhatatlan a mi veszteségünk, a mikoron örök nyugalomra tértél. Ám nem vagyunk önzők a szeretetben és bár mérhetetlen nagy a mi szivünk keserve, ravatalodnál eszükbe jut, kogy véget értek a Te nagy szenvedéseid.

Aludj, aludj nyugodtan örök álmodban jó királynénk! Szomoru alatvalóid bús megadással szórjuk ravatalodra szeretetünk virágait, s kérjük a jó Istent, a ki megváltotta nagy szenvedéseidet, hogy fogadjon az ő irgalmába. És ott fenn menylakodban se feledkezz el árván maradt nemzetünkről, légy pártfogónk a Mindenhatónál, kérd ki az ő oltalmát sokat szenvedett hazánkra.

A királyné halála.

(F. A.) A templomok harangjainak tompa érczszava s a házak fekete zászlóidisze hirdeti a mi nagy gyászunkat, a mi nagy veszteségünket. Messze idegenben, ravatalon fekszik a világ legszebb, legjobb és a legtöbbet szenvedett asszonya, a mi jóságos királynénk. Egy emberi voltából kivetközött nyomorult töre állitotta meg a legnemesebb sziv dobogását, azét a szivét, melyet már annyira meggyötört a megfoghatatlan isteni végzet rettentő ostora.

Mélységes sebére enyhülést keresve, évek hosszu sora óta fekete gyászruhában bolygott szerte a világban. Szomoru hire megelőzte mindig, bárhova ment s az emberek meghajtott fövel üdvözölték az élő bánat eme megtestesült alakját mindenütt. Mindenkivel csak jót tett, jártában-keltében áldás fakadt megtört, szomoru alakja után s nem szünt meg a szegények könnyeit letörölni, mikor az övé már kiapadt. Ki hitte volna, hogy akadni fog egy elvetemült, a ki gyilkos kezet emel erre a fájdalmas anyára kinek gyászában az egész világ osztozott?

És ugy történt mégis. Beteljesedett.

Lelke fönségének utolsó szép tanusága az, hogy még szörnyü halála órájában sem tudta, mi történt vele. Ez a kérdés volt utolsó szava, midön kisérő asszonyainak karjai között kilehelte szép lelkét. Csak annyit érzett, hogy egy ütés érte, bizonyára véletlenül — ugy gondolta. S meghalt a halál sejtelme nélkül, szinte öntudatlanul.

Igy szenvedte el a testi halált, mert a lelke már régen halott volt. Ő maga mondotta. Az meghalt egyetlen fia halálhirének hallatára. Csak a szive maradt meg, melylyel minket magyarokat annyira szeretett s csak annak a verése állott meg most, hogy megszabadult lelke fölszállott a királyok királyának örökkévaló dicsőségébe.

Áldott emlékezete itt maradt mi köztünk. Azt a szivünkbe zártuk és szent örökségképpen hagyjuk unokáinkra, hogy e hazában maradékról maradékra szálljon a mi martyriumot szenvedett királynénk életének szomoru legendája.

Az a szeretet pedig, a mivel életében körüloltároztuk, legyen ezután a mi lesujtott királyunké. Az legyen meggyötört szivének vigasztalása élete napjának véres alkonyatán...

A merénylet.

Territetben a királyné nem lenn a tulajdonképeni fürdőtelepen lakott, mert azt nagyon is zajosnak találta. Ezért választotta tartózkodási helyül a de Caux nevü hegyi szállodát, mely 1823-ban nyilt meg. A de Caux hegy 1100 méternyi magasságig emelkedik a tenger és 725 méternyire a genfitó szinvonala fölé. A szerpentines kocsi-uton két óra alatt lehet följutni, a fogaskerekü vasut azonban 25 percz alatt fölkapaszkodik. A hegy csucsáról gyönyörü kilátás nyilik a Rhone völgyére, a wallisi és a savoyai alpesekre és a genfi tó partján levő városokra. Friss levegőjével és gyönyörü kilátásával Mont de Caux kedvencz kiránduló helye volt a montreuxi kiránduló vendégeknek, szállodájában pedig többnyire ideg és gyomorbetegek laktak. Erzsébet királyné, ki Hohenembs grófné inkognitója alatt érkezett oda, kiséretével az első emelet egy részét foglalta el és amikor odaérkezett, magát igen jól érezte. Rendesen nagyon korán kelt föl és felolvasójával a hegyi utakon sétálgatott.

A merénylet a mult szombaton délután ½ 3-kor Károly braunschweigi herczeg emlékszobra közelében, a Beaurivage-fogadó és a Quai Montblanc-on levő hajóállomás között történt. *A merénylő*, a ki egy ősz szakállu férfi kíséretében szembejött a királynéval, *hirtelen rávetette magát ő felségére és erős csapást mért rája.* Ő felsége kiséretének egy hölgy tagja és néhány utas segitségével talpra ált és a hajóra ment. E közben a merénylőt letartóztatták. A hajóra érve a királyné állapota rosszabbra fordult és ő felsége elvesztette eszméletét. A kapitány vonakodott elinditani a hajót. Nemsokára rémülettel vették észre, hogy a királyné nem tér magához. A kiséretében levő hölgyek, akik körülötte segédkeztek, egy kis vérfoltot vettek észre ruháján. A gőzhajó erre megfordult és kikötött az állomáshelyen. A királynét evezőkből és vitorlavászonból hirtelen készitett hordágyon a *Beaurivage* fogadóba vitték. *Golax* és *Mayer* orvosok és egy lelkész azonnal segitségére siettek. Nyomban táviratoztak Ferencz József ő felségének. Mindent elkövettek, hogy a királynét megmentsék, de minden tárádozás hasztalan volt. Délután 3 óra tájban a felséges asszony kilehelte lelkét.

A N. Fr. Pr. Genfbe kiküldött tudósitója czikkéből e lesujtóan szomoru alkalomból a következőket közöljük:

Miképp jutottam én a királyné közelébe? Ez oly kérdés, melyen annak idején igen sokan törték fejöket, a nélkül, hogy arra a feleletet megtalálni képesek lettek volna. En magam is csak később tudtam meg, mikép történt a dolog, de nem mondhatom meg ma sem; mert én szabadon rendelkezhetem saját titkaim felett, de a másoké fölött nem.

Külsőleg a dolog lefolyása ez volt: 1866 szeptemberben — én akkor a bécsi első takarékpénztár titkára voltam s éppen visszatértem volt rendes szabadság-utamból — 1866 szeptemberben, kevéssel az osztrák-porosz háboru lefolyása után, egyik napon beállit hozzám egy csinos fiatal ember s átadja Königsegg grófné, Erzsébet császárné akkori főudvarmesternőjének látogató-jegyét azon izenettel, hogy a grófné arra kér: látogatnám meg őt másnap déltájban. Fogalmam sem volt, vajjon mit kivánhat tőlem a grófné, akit nem ismertem, soha nem láttam, kivel soha semmi néven nevezendő összeköttésben nem állottam. De nem sokat törtem a rajta a fejemet, gondoltam agamban: „Oui vivra verra!“ Másnap tiszteletemet tettem a grófnőnél, a ki engem nagyon udvariasan, de meglehetősen hidegen fogadott. Szép asszony volt s igazán impozáns női alak. Rövid szavakban tudatta velem, hogy a császárné ő Felsége — királynéről akkor még nem volt szó — tőlem kivánna oktatást nyerni a magyar nyelvben és irodalomban. Kérdé: vajjon hajlandó vagyok-e ezt a miszsziót elfogadni? Erre kijelentém, hogy hála Istennek régen tul vagyok ugyan azon az időn, a mikor még órákat kellett adnom, de ő Felsége

Erzsébet †

Elég volt a könny már, menjünk a mezőre,
Szedjük össze a mi virág maradt rajta,
Hintsük valamennyit hideg tetemére,
Hogy azt a mélységes sebet eltakarja . . .
Aztán hadd boruljon sötétre az égbolt,
Felhők rejtsék fényes orczáját a napnak,
Csupán csak a szelek panaszos siráma
Hirdesse szentséges gyászát a magyarnak.

Azt a pálmaágat, a mit nekünk nyujtott
A mi nagy halottunk koporsója mellett,
Visszatette az Ur meggyötört szivére,
Hogy szenvedésének mértéke betellett.
Nem bántja már egyéb, csak ha ide gondol
S hü osztályostársát összetörve látja,
Liliomlelkére akkor boru téved
A te könnyeidtől, magyarok királya!

Nagy a mi keservünk, tenger a mi gyászunk
— Oh, de hisz' egy nemzet sokat elviselhet! —
És minden siralmunk semmiséggé törpül
A te boldogságod ravatala mellett.
Csak te reád nézünk féltő aggódással,
Kinek keresztut lett ez a földi pálya —
Megbirja-e szived mit az Isten rámért,
Szegény öreg ember, magyarok királya?!

Minden örömödben, minden bánatodban
Minket törhetlenül oldaladnál láttál,
Résztvettünk a gyászból, ugy mint az örömből
S egyőnk sem csalódott a megosztozásnál.
A mi hozzád való igaz szeretetünk
Gyógyitó ír leszen szived fájdalmára, —
Most még szorosabban a szivünkbe zárunk
Szegény édes apánk, magyarok királya!

S te megszenteltetett, megdicsőült bánat,
Kit immár az Urnak szárnyai takarnak,
Maradj, a mi voltál földi életedben,
Sebét kötözgető anyja a magyarnak!
A ki ugy szerettél, ugy értettél minket
S árvaságunk napján szivedbe fogadtál:
Legyen az emléked mindörökre áldott,
A mért nekünk oly sok vigasztalást adtál!

Füzy Antal.

A királyné és a magyar nyelv.

— A »Fejérmegyei Napló« tárczája. —

Erzsébet királyné tudvalevőleg ugy irásban mint szóban tökéletesen birta a magyar nyelvet, mely iránt, mint magyar királyné is, kiváló előszeretettel viseltetett. Még 1866 előtt megtanulta édes hazai nyelvünket, melyben tökéletesiteni a felséges asszonyt Falk Miksának jutott a megbecsülhetetlen és felejthetetlen szerencse. Hogy miképpen történt, azt maga Falk évekkel ezelőtt megirta a M. Sz. czimü szépirodalmi folyóiratban. Rendkivül érdekes

00000684

tegnapelőtt Sztáray grófnéval beszélgetett, aki az Erzsébet királyné elleni merényletnek ugyszólván egyetlen szemtanuja volt. A borzasztó eseményt igy mondja el:

— Pénteken délben érkeztem meg a királynéval Genfbe, hol a Beaurivage-szállodában vettünk lakást. Sétát tettünk a városban és délben a királyné gőzhajóval vissza akart térni Mont de Cauxba. A gőzhajó délután két órakor indult és mi fél kettőkor elhagyva a szállodát, gyors léptekkel a Quai Montblancon levő hajóállomáshoz siettünk. Utközben észrevettem, hogy egy férfi oldalról felénk halad. Ez a férfi közeledett a királynéhoz, majd gyorsan elhaladt egy fa mellett, mely még közte és a királyné közt volt és amikor már egészen közel volt a felséges asszonyhoz, megbotlani látszott kezével gyorsan a királyné felé kapott, de ennek tisztára olyan formája volt és én azt is hittem, hogy ezt csak azért teszi, mert megbotlott és az eleséstől akarta magát megóvni. Az ismeretlen egy perczre megállt és aztán tovább futott. A királyné e pillanatban hirtelen visszatántorodott, majdnem elesett, de én fölfogtam karjaimba a felséges asszonyt és azt kérdeztem töle:

— Talán rosszul van, felség?

— Nem tudom, — felelte a királyné.

— Bizonyosan csak az ijedtség az oka, — jegyeztem meg én és tovább kérdezősködtem:

— Fájdalmat érez felség?

— Igazán nem tudom, de mégis ugy érzem, mintha tényleg fájna valami a bal mellemben.

Tovább mentünk. Kis vártatva ismét megszólaltam:

— Jó volna tán, ha felséges asszonyom karomra támaszkodnék.

— Nem, nem szükséges, — mondotta határozott hangon a királyné. Én mégis támogatni próbáltam, de eközben azt láttam, hogy ő felsége csakugyan nem szorult rá erre.

Odaértünk a hajóállomáshoz, beszálltunk a gőzösre és amikor már a fedélzeten voltunk, a királyné e kérdéssel fordult hozzám:

— Nagyon sápadt vagyok?

— Igen, felség, de ennek nyilván csak a nagy felindulás az oka.

Alig ejtettem ki e szavakat, a felséges asszony összeesett és elájult.

Sztáray grófné, amint tovább beszélte, a hajón levő néhány más hölgy segitségével, akik gyorsan odarohantak, a királynét élesztgetni kezdte. A grófné azt hitte, hogy a felséges asszonyt idegroham fogta el, mely csakhamar elmulik. A segédkező hölgyek egyike fölnyitotta a királyné ruháját, hogy könnyebben vehessen lélegzetet. Még ekkor sem látszott semmi vérnyom és Sztáray grófné azt hitte, hogy a királyné nem sebesült meg, mert a férfinél, ia ki a királynénak nekiment, semmiféle gyilkos szerszámot nem látott. A királyné magához tért egy perczre, körültekintett és tisztán kivehetőleg mondta:

— Mi történt tulajdonképen?

Ezek voltak utolsó szavai. A következő perczben a királyné vsszahanyatlott és arcza halálsápadt lett. Nehezen vett lélegzetet es hörögni kezdett. A hajó már utnak indult és meglehetős messze benn volt a tóban, Sztáray grófné azonban, aki most már komolyan aggódni kezdett, megkérte a kapitányt, hogy forduljon vissza, hogy a királynét kivitethesse és maga is kiszállhasson. Ez megtörtént. A királynét, aki időközben teljesen eszméletét vesztette, visszavitték a hajóról a Beaurivage-szállodába, hol pár percz mulva lelkét kiadta.

Sztáray grófné meg van győződve róla, hogy a királyné ugy halt meg, hogy a merényletről, melynek áldozatul esett, sejtelme sem volt. Maga Sztáray grófné is csak akkor tudta meg a rettentő valót, amikor a királyné már halva volt és testéről levett ruhákon a vérnyomok látszottak. A királyné azonban csak nagyon kevés vért vesztett.

Sztáray grófné egészen egyedül volt Genfben a királynéval. Telve fájdalommal és kétségbeeséssel, a grófné mégis összeszedve minden lelkierejét, megtette a legsürgősebb intézkedéseket és megadta a hatósági közegeknek, akik nála megjelentek, a szükséges felvilágositásokat.

Ama hely közelében, ahol a merénylet történt, bérkocsi állomás van és az ott időző kocsisok azonnal üldözőbe vették a merénylőt és megfogták, bárha még akkor ők maguk sem tudták, hogy az az ember a királyné ellen, a kit fellökött, gyilkos merényletet intézett.

Berzeviczy vezérörnagyot, aki Mont de Cauxban maradt, táviratilag azonnal Genfbe hivták. Berzeviczy megérkezése után nyomban intézkedett és további instrukciókért Bécsbe sürgönyözött.

A királyné környezetéhez tartozók panaszkodnak, hogy a genfi hatóságok a királyné védelmére egyáltalán semmitsem tettek és még a legáltalánosabb óvintézkedéseket, melyek ott minden magánembert is megilletnek, teljesen figyelmen kivül hagyták. A közelben egyetlen rendőr sem mutatkozott és csak igy történhetett meg, hogy a merénylő, aki ugyszólván teljesen észrevétlenül hajtotta végre gaztettét, még menekülhetett is, és csakis a közelben álldogáló bérkocsisok éberségén és fürgeségén mult, hogy ez tényleg neki nem sikerült.

A törvényszéki orvosi vizsgálat kideritette, hogy a gyilkos háromélü hegyes fürész-reszelővel szurta le ő felségét. Tettének elkövetése után futásnak eredt s a Rue des Alpesen keresztül a nagy Place des Alpesre akart menekülni, a hol elrejtőzködhetett volna, de két kocsis, név szerint *Vuillemin* Viktor és *Chamartin* Lajos, a kiknek állomása a rakodóparton volt és a kik látták a merényletet, megragadták öt és átadták Siaux Albert hajósnak és Kaiser csendőrnek, a kik a legközelebbi rendőri őrszobába vitték. A gyilkos nem ellenkezett, söt utközben dalolt és többek közt igy szolt:

— *Azt hiszem, jól találtam. Alkalmasint halálos volt a dőfés.*

Az őrszobában a gyilkos azt vallotta, hogy foglalkozás nélkül levő anarkista és nem a munkások, de a gazdagok ellen tör. Erre átvitték a gyilkost a törvényszéki palotába és a katonai kormány 3 tagja, a főügyész, a rendőri ügyosztály titkára és egy rendőrbiztos jelenlétében *Lechet* vizsgálóbiró kihallgatta. Itt azt mondta, hogy nem ért francziául és megtagadott minden választ. Egy katonakönyvet találtak nála, a melyből kitünt, hogy 1873. április 21-én született Borgo San Dominicoban, a pármai kerületben, és Luccheni Luiginnk hivják.

A gyilkos kihallgatása után a vizsgálóbizottság azonnal a merénylet szinhelyére ment. A Beaurivage fogadó előtt, a hol óriási néptömeg gyült össze, rendőrök tartották fönn a rendet. A rendőrség erélyes nyomozást inditott, hogy kideritse, nincsenek-e Luccheninek czinkostársai. Egy hajós azt állitja, hogy a mult pénteken látta, hogy három ember mindenütt nyomában van a királynénak, a ki több üzletben bevásárlásokat tett. A lakosság körében

---

kivánatát magamra nemcsak parancsnak, hanem kitüntetésnek tekintem, s a mennyire gyönge erőm megengedi, iparkodni fogok a Felség bizalmának megfelelni. Erre a grófné utasitott, hogy a következő napon déli 1 órakor jelentsem magamat: „In der Kammer Ihrer Majestät," és ezzel az audenciának vége volt. Másnap elmentem a Burgba és egy kis kérdezősködés után csakugyan megtaláltam az épületnek azt a részét, a melyben ő Felségének „kamarája" azaz lakosztálya volt. De midőn az első terembe léptem, melyben néhány elökelő hölgy társalgott. azonnal elémbe jött egy fekete frakkos egyén, aki, midőn nevemet megmondtam, ismét levezetett ugyanazon a lépcsőn, melyen feljöttem volt, átment velem azon kis udvarra, mely a „Schaufler"-utcza felé szolgál és fölvezetett egy másik lépcsőn a császári vár ama részébe, mely közvetlenül a nagy óra alatt fekszik.

— Ő Felsége nem akarja, hogy Ön bármi czeremonia által zsenirozva legyen — mondá utközben az én fekete frakkosom — azért azt parancsolta, hogy Ön mindig ezen az oldalon menjen fel hozzá, ahol kivülem senkivel sem fog találkozni.

Megvallom, hogy a felséges asszonynak ezen gyöngéd gondoskodása igen kellemes hatást tett reám, még mielött szerencsém lett volna vele szinről-szinre találkozhatni. A második emeletre fölérve és csakugyan anélkül, hogy egy emberi lelket láttunk volna, az a komornyik-vagy ajtonálló-féle ember — hivatalos czimét mai napig sem tudom, de gondolom, hogy „Leibkammerdiner" volt, különben igen művelt modoru férfiu — a folyosóról mindjárt benyitott egy tág szalonba, mely első perczben csakugyan meglepő benyomást tett reám, mert annak közepén egy gyermekasztal áliott apró székekkel, melyeket részletesen megnézni is volt alkalmam, mintán a komornyik óráját kihuzva, fontos hivatalos arczczal mondá:

— Még öt perczig várnunk kell, még nincsen egy óra. Aztán hozzá tette: „ez a családi szoba, hol a felségek a gyermekkel játszani szoktak."

A sok csecse-becse közt figyelmemet lekötötte egy miniature katonacsoport, mely porczellánból készült s az osztrák hadsereg minden fegyvernemét tüntette fel a mult századtól kezdve a legujabb korig. Ezek a tarka egyenruhák történelmileg is érdekes látványt nyujtottak. A komornyik állitása szerint e gyüjteményt Ferencz József cs. és király még mint kis gyermek saját apjától kapta és most (illetőleg 20 évvel ezelőtt, a legujabb korig kiegészitve az akkor 8 éves Rezső fiának ajándékozta. Ez alatt a fölöttünk lévő nagy toronyóra egyet ütött, a komornyik kinyitotta a jobbra eső ajtót (a balra eső félig nyitva volt és a szomszéd teremben király ő Felségét láttam iróasztala mellett dolgozni) és nevemet kikiáltva, engemet bebocsátott. Az előbbinél sokkal nagyobb, egyenszög alaku terembe léptem. A burgudvarra nyiló egész hosszu baloldali fal közepe táján két ablak közt egy kis asztalka állott s szemben egymással két szék. Az egyik előtt ő Felsége állott, a terem tulsó végén pedig az utosó ablak mélyedéséből Ferenczy Ida okos kis feje kandikált ki, pajkos mosoly közben szép fogait villogtatva. A felséges asszony, midőn magamat meghajtva az ajtó mellett maradtam, közelebb intett és nyájas mosolylyal, halk hangon, de tiszta magyar kiejtéssel megköszönte készségemet, melylyel kivánatának teljesitésére vállalkoztam. Ezután leültünk az egymással szemben álló két székre és ugy láttam, hogy ő Felsége most tölem várja az első szót. Ismételtem ő Felségének, mennyire boldognak érzem magamat, hogy bizalma felém fordult s hogy csak attól félek, miszerint nem leszek képes az ő várakozásainak megfelelni.

— Én ellenkező nézeten vagyok — mondá a királyné nevetve.

E szivélyes fogadtatás által bátoritva arra kértem ő Felségét: legyen kegyes megmondani, hogy eddig mit tanult és mennyire haladt, hogy aztán ahhoz mérjem azt, a mire öt még oktatnom kellend. Ő Felsége most elég folyékony magyarsággal elő dta, hogy a magyar grammatikát megtanulta, nem szerfelett nehéz irályu könyveket is megérteni képes, de a magyar irályban szeretné magát tökéletesiteni s egyszersmind a magasabb szinvonalu magyar irodalommal akarna megismerkedni. A Felség előadásából megértettem, hogy a mit ő eddig tanult, az mind jó és hasznos volt, de egyszersmind kissé unalmas is. — Föltettem magamban, hogy ezt a hibát, amennyire csak lehet, kerülni fogom, — s e végre háromfélét proponáltam ő Felségének: először, hogy én neki élő szóval és nagy vonásokban elő fogom adni Magyarország történetét, — a távolabb eső korszakokat lehető röviden, az ujabbakat részletesebben; — másodszor, el fogom neki hozni, a mennyiben azok az ő kis könyvtárában meg nem volnának, a legujabb kori magyar iróknak kitünő müveit, ezeket együtt elfogjuk olvasni, s én, a mennyire szükséges, magyarázatokkal fogok szolgálni; végre pedig megigértem, hogy valami érdekes munkát keresek ki, a melyet ő

00000687

az izgatottság egyre nő. A gyilkos vallomása végén azt mondta, hogy azzal a szándékkal jött Genfbe, hogy itt valamely magas állásu személyiséget meggyilkoljon.

Az orleánsi herczeget akarta megölni, a ki nem régen Genfben volt. Mivel Genfben nem találta meg a herczeget, *Evianba* utazott, mert azt hitte, hogy ott van és innen ismét visszatért Genfbe, a hol meghallott, hogy ott van a királyné, a kit négy év előtt már látott. Éppen ezért rögtön ráismert.

Az orvosok a szemle után konstatálták, hogy a gyilkos fegyver kilenczedfél czentiméter mélyen hatolt Erzsébet királyné szivébe és azt egészen keresztül furta, ugy, hogy a fegyver vége a szív másik oldalán kinyult. Szinte megfoghatatlan, hogy a királyné a sebesülés után még hatvan nyolczvan lépést tudott tenni és az orvosok ezt csak a királyné rendkivüli energiájával és akaraterejével tudják megmagyarázni. Maga a sebhely nagyon kicsiny. Keresztmetszete alig négy miliméter.

Kuefstein gróf osztrák-magyar követ igen érdekes részleteket mondott el Erzsébet királyné svájczi tartózkodásáról. Ezekből a részletekből meg tudják maguknak magyarázni, hogy miképpen volt lehetséges, hogy a gyilkos egészen a királyné közelébe tudott furakodni. A követ elmondta, hogy a királyné valahányszor Svájcba jött, a rendőrségnek mindig sok baja volt vele. A királyné hallani sem akart arról, hogy a a rendőrség őt őrizze és ha mégis megtörtént, hogy rendőrök voltak a nyomában, a királyné azonnal megfordult, vagy ugy eltünt, hogy a rendőrök nem találtak a nyomára. Az utóbbi időben akárhányszor megtörtént, hogy a királyné, a mikor látta, hogy szállója előtt rendőrök állnak, valamelyik hátulsó ajtón tünt el el lakásáról. A királyné nem akarta, hogy őrizzék, ismeretlen akart maradni és nem türte, hogy mások vigyázzanak rá Csak így magyarázható az, hogy a rendőrség soha sem tudta, hogy a királyné mikor ment el hazulról és hová ment.

A halálhir.

Szó el nem mondhatja, toll le nem irhatja, mennyire lesujtotta, megtörte a királyt a királyné tragikus halálának hire. Mikor gróf *Paar* elmondta a Hiob-hirt, *összerázkódott, kénytelen volt leülni egy székre* s igy sóhajtott fel:

— *A végzet engem semmitől nem kimél meg a világon!*

A királyt már az év elejétől fogva szomoru sejtelmek gyötörték és sokszor mondta:

— *Csak már ennek a jubiláris esztendőnek vége volna!*

Az agg uralkodó szinte érezni látszott, hogy a végzet még ebben az esztendőben, az ő jubileumának esztendejében is iszonyatos kézzel fog az ő életébe belenyulni. A király nem tudott szabadulni ezektől a balsejtelmektől.

A herczegek és miniszterek, a kik azért siettek Schönbrunnba, hogy az agg uralkodó ne legyen egyedül a kétségbeesés sötét órában Bécsben mélyen megindulva beszélték el azt a benyomást, melyet a király fájdalma reájuk tett. Valamennyien *bámulták a király nagy lelki erejét*, a melylyel az első fájdalom kitörése után a jelentéseket átvette és az intézkedéseket megtette. A király keveset beszélt és arczán tükröződött vissza az iszonyatos fájdalom és kétségbeesés.

Más verzió szerint a király Sztáray grófnétól kapta a felséges asszony meggyilkolásának első hirét. A grófné ezt a táviratot Genfben adta föl és tartalma mindössze ez volt:

Császárné ellen merénylet. Felséges asszony megsebesült. *Sztáray né.*

A második távirat Paar grófhoz érkezett és ez igy szólt:

Császárné ellen merénylet. Császárné belehalt sebébe.

A királyt a szörnyü eset annyira megrenditette, hogy környezete komolyan félti egészségi állapotát. Vasárnap délelőtt már nagyon rossz hirek voltak elterjedve az uralkodóról. Szerencsére a hirek tulzottak. Ám mindenki bámulja a király hősiességét, melylyel a megrenditő hirt fogadta. Lelkének mély fájdalma csak később tört ki. A király *siró görcsöt kapott* és közel *egy órahosszáig zokogott.* Minduntalan a királyné nevét mondta és már ugy látszott, hogy közel van a kétségbeeséshez. Környezete annyira megrémült, hogy az udvari orvost Schönbrunnban akarta hagyni. A király azonban ezt nem engedte meg. Az uralkodó azon éjjel néhány óráig aludt, de két óra tájban felébredt és attól fogva nem tudott többé elaludni. Reggel arra a kérdésre, hogy jobban van-e? — a király azt válaszolta:

— *Elég jól csak attól félek, hogy a rekczió később fog bekövetkezni.*

A temetés.

A temetés e hó 17-én lesz. A svájczi vasutak külön gyorsvonatokat bocsátottak az udvar rendelkezésére. A királyné holttesteért nagyobb udvari küldöttség megy egy főherczeg vezetése mellett. Hogy kit jelölnek ki erre a czélra, még bizonytalan.

Az eddigi rendelkezés szerint a királyné holttesteste Bécsben két napig lesz ravatalra kitéve, a temetés szombaton okvetlenül meglesz. Vasárnap este dr. *Paltau*, az egyetem prorektora és *Niederhofer* tanár *Genfbe* utaztak, hogy a királyné holttestét bebalzsamozzák.

Mint kirlik, *Umberto* olasz király és *II. Vilmos* német császár személyesen jönnek el a temetésre.

Tragédiák a Habsburg-házban.

Az a rettenetes tragédia, mely megrenditette az egész müvelt világot, mely gyászba boritja Magyarország és Ausztria népeit és Európa legtöbb uralkodó családját: fölidézi azoknak a nagy csapásoknak szomoru sorozatát, melyek az utóbbi négy évtized alatt a magyar királyi családot érték. Mint hogyha valami végzetszerü katasztrófa lebegtetné fekete szárnyait a legalkotmányosabb uralkodó családja fölött. Embert nem érhet a sorsnak annyi megrenditő csapása, mint a mennyi I. Ferencz Józsefet érte. És most jött a legrettenetesebb, a legnagyobb, mely alatt meg kell törnie a legerősebb emberi léleknek is.

A szomoru tragédiák sorozata 1867-ben kezdődött. Ez évi junius 6-án szenvedett tüzhalált Albrecht főherczegnek, a király nagybátyjának egyetlen, 18 éves leánya, Matild főherczegnő.

Néhány nap mulva, 1867. jun. 19-én, tul az Oczeánon lőtték agyon Ferencz József királyunk daliás testvérét, Miksa mexicói császárt. Nagy reményekkel, viruló férfikorában ment az uj világba s golyóktól átjárt testét ugy hozták haza holtan, hidegen.

Miksa császár felesége, Sarolta császárné nem képes elviselni a rettenetes katasztrófát — megőrül s igy éli ma is szomoru napjait.

„otthon" lefordithat, ugy hogy én mindig a legközelebbi órában forditását revidiálhassam és arra nézve netaláni észrevételeimet megtehessem. Ő Felsége nagy örömmel fogadta e javaslatomat és azonnal hozzá is láttunk a munkához. A mi a forditásokat illeti, épen akkor jelent meg. Arneth által kiadva, II. József császár és Katalin orosz czárné levelezése. A levelek franczia nyelven vannak irva, s ő Felsége kettős készséggel vállalkozott e levelek forditására, minthogy ez uton egyszersmind a franczia nyelvben is gyakorolhatta magát, a levelek pedig tartalmuknál fogva is különösen érdekelték ő Felségét. Mondhatom, hogy nálánál szorgalmasabb tanitványt képzelni sem lehet. Forditásait kékszinüen vonalzott papirból álló füzetekbe irta, oly korrekte és a amellett oly csinosan és tisztán, hogy ezért bármely iskolában első eminenssé megtették volna. Még mai napig is sajnálom, hogy nem kértem el ő Felségétől e füzetek egyikét, a mely örök emlékét képezte volna ezen fejedelmi asszony bámulatos szorgalmának, pontosságának és rendszeretetének. Csak egyszer történt kivétel. Egyik napon, az óra kezdetén, mikor ő Felsége rendesen a forditási füzetet szokta elémbe tenni, a királyné egy nem épen tisztasága által kitünő itatós-papir féle lapot adott át, melynek mindkét oldala ironnal volt teleirva. Én bámulva néztem, hogy mi ez? mire a Felség csodálkozásomat látva, megmagyarázta a dolgot.

— Tegnap — ugy mond, — egész nap mindenféle fogadtatásokkal voltam elfoglalva; estve udvari hangverseny volt, a hangverseny után pedig oly fáradtnak éreztem magamat, hogy azonnal lefeküdtem; de akkor eszembe jutott, hogy még nem készitettem el feladatomat. Elővettem tehát az éji asztalomon fekvő kalendáriumot és a fiókból egy plajbászt, kitéptem egy üres papirlapot a kalendáriumból és az abban foglalt mesés históriáknak egyikét leforditottam, — hogy Ön, ha már kötelességemet pontosan nem teljesithetem is, — legalább jó akaratomat lássa . . .

— E tényben s ezekben a szavakban oly egyszerü, de szivhez szóló szeretetreméltóság rejlik, hogy annak hatását a gyöngéd érzelmü olvasóra csökkenteném, ha azt bármiféle magyarázattal kisérném.

E tanórák alig folytak egy két hétig, és a szoros értelemben vett oktatási jelleg mindinkább háttérbe lépett, annak helyét pedig egy rendkivül kellemes és — a mennyire ily körülmények között e szót használni lehet — fesztelen társalgás pótolta. Hü maradtam ama feltevésemhez, hogy koronás tanitványomat ne untassam. Soha egy peczig sem feledkeztem meg ugyan arról, hogy ki az, a kivel szemben ülök, de az ez által kiszabott korlátokon belül, valahányszor valami ártatlan élcz vagy tréfa tólult nyelvemre, én bizony azt vissza nem fojtottam, és nagy megelégedésemre láttam, hogy ő Felsége az ily ötleteken igen jóizüen nevetni képes, Kezdtünk beszélni a napi eseményekről, azután ugy lassacskán átmentünk a politikára általában, s ismét egy pár lépéssel óvatosan előbbre haladva, ott voltunk a magyarországi ügyeknél. Itt csak annyit mondhatok, hogy még nem találkoztam nővel, a ki hazánk iránt oly benső szeretettel viseltetett volna, mint ő Felsége, a ki annak érdekében annyit tett volna, — hanem persze, hogy tehetett is, mert hiszen császárné és királyné volt, a ki ily érzelmekkel viseltetett irányunkban.

Nem tagadom, hogy e tekintetben egynémely hazánkfia tulbuzgósága sokszor nem épen kellemes helyzetbe hozott. A sok eset közül csak egy esetet emlitek. 1867. tavaszán mikor a koronázás ideje közelgetett, egynémely, különben igen tekintélyes pesti müvész és mükedvelő (a levél még meg van és az illetők neveivel is szolgálhatnék (levelet intézett hozzám, melyben nem éppen diplomatikus hangon szóltak bizonyos, nem tudom valósággal létezett vagy talán csak képzelt intriguákról, melyek arra lettek irányozva, hogy a koronázás alkalmával Liszt koronázási miséje elő ne adassék; azután magyarázták ők nékem, hogy ilyen amolyan befolyásom volna a királynénál és fölszólitottak, hogy e befolyást a Liszt-féle mise előadásának érdekében érvényesitsem. Elvittem magammal e levelet ő Felségéhez és nem tudom már, hogy miféle tekervényes utakon, de elvégre is ugy forditottam a beszédet, hogy a levél tárgyát szóba lehetett hoznom. Elmondtam, hogy a magyar ember soha sem tud kibontakozni az illuziókból, hogy abból a tényből, mert ő Felsége tőlem oktatást venni kegyeskedik, mindenféle dolgok keresztülvitelére képesnek hisznek, egyebek közt arra is, hogy én ő Felségét rábirhatnám, miszerint Liszt miséjének előadása mellett érdeklődjék és a mellett szót emeljen. Ő Felsége mosolyogva hallgatta végig előadásomat — meg vagyok győződve, hogy keresztül látott a szitán, — mert végre azt kérdé:

— Hogyan szól az a levél?

— Felséged engedelmével felolvasom.

A királyné végig hallgatta a levelet és nem szólt semmit. Ezzel a dolog látszólag véget ért és én többé nem is törődtem vele,

00000688

Lajos bajor király, Erzsébet királyné unokatestvére megőrült és a starembergi tóba ölté magát.

Ezután következett a mayerlingi katasztrófa. 1889. január 30-án átlött fövel, halva találták a király egyetlen fiát, Rudolf királyfit. A rettenetes hirt senki sem merte közölni a királylyal, csak a szerencsétlen édes anya, Erzsébet királyné, a ki zokogva mondta királyi férjének:

— Rudolf meghalt! — aztán összerogyott a fájdalom sulya alatt.

A nagy szerencsétlenség után rövid idő mulva János főherczeg, a ki a polgári Orth János nevet vette fel, a tengeren veszett el. Holttestét ma sem vetette ki a tenger. Él-e vagy halott, még ma sem tudja senki.

Ezután következett a szomoru sorrendben Vilmos főherczeg szerencsétlensége. A Bécs melletti Badenban lova megijedt a villamos kocsitól és lovasát levetve, halálra hurczolta

1895. szept. 6-án József főherczeg ifju fiának, László főherczegnek szerencsétlen halála boritotta gyászba Magyarországot. A saját vadászfegyveréből furódott golyó testébe, mely kinos szenvedés után megölte.

Alig egy félévvel ezelőtt királynénk nővére, Zsófia, alençoni herczegnő a párisi jótékonysági bazár égése alkalmával tüzhalált szenvedett.

És most jött a legrettenetesebb, Magyarország nagyasszonyát, a legszeretettebb királynét egy politikai örült törével halálra sebzi, megöli.

Nem, a Gondviselés nagyobb csapással nem sujtott senkit, mint mivel a mi jó királyunkat meglátogatta.

Közigazgatási ülés a megyénél.

Ma délelőtt tartotta Fejérmegye közigazgatási bizottsága rendes havi ülését br. *Fiáth* Pál főispán elnöklete alatt.

A főispán az ülést megnyitván, meghatottságtól remegő hangon emlékezett meg a királyt s a hazát ért rettenetes gyászról. Jelenti, hogy a vármegye közönsége részvétének kifejezésére alkalmas módot keresendő, f. hó 16-án, d. e. 10 órára rendkivüli közgyülést hivott egybe.

A bizottság tagjai a főispán szavait állva hallgatták végig. Azután következett a napirend.

Huszár Ágoston alispán jelenti, hogy a következő két esztendőre szóló utadó-költségvetés elkészittetett. A költségvetésben a meg- előző évekkel szemben némi csekélyebb jelentőségü változás történt. Javasolva lett ugyanis, hogy az eddigi 7%-os utadó 10%-ra emeltessék fel, mely felemelés tulajdonképen csak látszólagos, mivel a vasuti költségekhez való hozzájárulás czimén a megye közönsége eddig külön 3%-os pótadót fizetett és csupán ez a külön adótételkint szereplő 3% lesz az utadóba fölveendő. Az utbiztosok 200 frtos uti átalánya 40 forinttal fölemeltetet, végül az eddig három osztályba sorozott utkaparók 14 15 és 16 forintos fizetése ugy fog megváltoztatni, hogy egyelőre valamennyien 16 frtot kapnak mely később 18 frtra egészittetik ki.

A közigazgatás keretében a lefolyt hónapban semmi nevezetes esemény nem fordult elő.

A *főjegyző* előterjesztésére több utadó és betegápolási költség töröltetett.

Ditrich Szilárd fölötte óhajtaná, hogy az alispán a mező-rendőri törvények végrehajtásáról jelentést tegyen. Ugy tudja, hogy azok már valamennyi törvényhatóság területén foganatosittattak, csak itt nem. Sürgeti a határjelző táblák fölállitását.

Az alispán erre megjegyzi, hogy a már jó ideje elkészitett szabályrendelet fönn hever a miniszterium ban.

Dr *Pajzs* Gyula kéri az alispánt, hogy a már visszaérkezett efféle szabályrendeletek tárgyalására mindig a közgyülés előtt egy gazdákból álló ankét hivassék össze, hogy igy módjukban álljon a legközvetlenebbül érdekelteknek is a hozzászólás és a tárgyilagos megbirálás.

Az alispán válasza után, miszerint azok a járási gazdasági szakosztályoknak mindenkor kiadatnak, a főispán sajnálattal emliti föl, hogy nekünk még ez ideig mezőgazdasági bizottságunk nincs, mely a gazdaközönséget érdeklő dolgokat a közgyülésre előkészitse. Fontosnak látja, hogy e bizottság mielőbb való megalakitását szorgalmazzuk.

Hattyufy Dezső árvaszéki elnök rendes jelentése után előadja, hogy mivel az árvaszék ügytorgalma folyton növekedik, szükségessé vált a gyakornoki állásnak október elsejére leendő betöltése. A községi árvapénztárakban megejtett vizsgálat mindent a legnagyobb rendben talált.

A főispán megnyugtatja az elnököt, hogy a mint a duna-adonyi szolgabirói állás betöltve lesz, a most odarendelt gyakornok azonnal át fog helyeztetni az árvaszékhez.

Tiszti *főorvos* jelentése szerint a mult hónapban a törvényhatóság területén 40 házasság köttetett. Született 685 meghalt 453. A közegészségügyi szolgálat általában kielégitő.

Az állami állatorvos jelenti, hogy ez idő szerint 38 község van zár alatt a sertésvész miatt. mely azonban már szünő félben van.

Detrich Szilárd fölemliti, hogy Szent István király ünnepén a törvény szigoru tilalma daczára a megye legtöbb községében nem tartották be a munkaszünetet. Kéri az alispánt, hogy utasitsa a községek elöljáróságát a legszigorubb ellenőrzésre.

Az alispán válasza után *Mersich* Lajos kir. pénzügyigazgató helyettes előadja, hogy a jégveréstől sujtott 62 községben összesen 66,462 frt állami adó lett törölve.

Füle községnek a polgárdii posta kézbesitési kerülethez leendő csatolását kérő folyamodása pártolólag fog áttétetni a soproni postaigazgatósághoz.

Dr. *Pajzs* Gyula megemliti, hogy *Adony Szabolcs* most valósággal központi állomássá lett, de a fiumei gyorsvonatok ott nem állnak meg. Kéri a bizottságot, hogy mivel ez a körülmény a közönség érdekébe ütközik, — mely annak idején a vasut létesitéséhez áldozatot hozott, irjanak fel a kereskedelmi miniszterhez. *Kenessey* Gyula pedig azt panaszolja, hogy a sárbogárdi vasuti állomáson nincs megfelelő gabonaraktár s az ott felhalmazott gabonanemüeket a legjobb esetben egy ponyva védi az esőtől. Inditványozza, hogy ott áruraktár fölállitása kérelmeztessék. A bizottság mindkét inditványt magáévá tette s legközelebb megteszi fölterjesztését a kereskedelmi miniszterhez.

Végül következett a kir. tanfelügyelő jelentése, mely szerint a miniszter több község tanitójának államsegélyt engedelyezett. A tanfelügyelő kéri az alispánt, hogy a községi elöljáróságokat az iskolamulasztók szigoru megbüntetésére utasitsa.

Dr. *Pajzs* példaképpen felemliti, hogy Ráczalmáson mintegy 600 tanköteles gyermek van s ennek a szép számnak alig fele fér el a három tanteremben. A többit hazakergetik. Hát azokat a szülőket is megbüntessék, a kiknek gyermekei kiszorulnak az iskolából?

Gróf *Festetich* kir. tanf. erre azt feleli, hogy hát hiszen elég baj, hogy ez igy van, de ő csak ott kivánja a büntetést alkalmazni, a *hol szándékos mulasztás esete forog fönn.*

Ülés vége fél 1 órakor.

---

vajjon előadják-e majd azt a misét vagy sem? Körülbelül egy hét mulva kezembe veszem az akkor Pesten megjelent bold. Frankenburg Adolf barátom által szerkesztett „1848“ czimü napilapot és abban egy hosszu dicséretet találok, hogy én milyen derék hazafi vagyok, mennyit teszek a hazai müvészet érdekében, mert ime az én befolyásomnak sikerült kivinni azt, hogy minden udvari ármány daczára Liszt koronázási miséje elő fog adatni. Akinek fogalma van ama kényes állásról, melyet ő Felségénél elfoglaltam, arról a sok nyilt és titkos ellenségről, aki az én akkori szereplésemet nagyon rossz szemmel nézte és csak leste az alkalmat, hogy, magyarán szólva, nyakamat szegje, az el fogja hinni, ha azt mondom, hogy ama hirlapi ujdonság elolvasásakor ugy éreztem magamat, mintha a guta megütött volna. Azonnal leültem és irtam egy rövid nyilatkozatot, melyet a nevezett hirlap szerkesztőségének beküldtem s melyben egyszerüen kijelentettem, hogy ő Felsége kegyes tölem oktatást venni a magyar nyelvben és irodalomban, de hogy ezen kivül nekem semmi más szerepem nincs, hogy hogy én az ezen körön tul fekvő dolgokba nem avatkozom, igy tehát a szóban álló ügyről sem tudok semmit, annak érdekében nem tettem semmit, nem is tehetek és ha a koronázasi mise csakugyan előadatik, a miről nincs tudomásom és a mivel nem is törődöm, ebben nekem semmi legkisebb részem sincs. Délben azután e nyilatkozat másolatát az illető hirlappal együtt elvittem ő Felségének s fölolvastam neki, hozzátevén — a mi egyébiránt a valóságnak megfelelt, — hogy én tapintatlanság tekintetében teljesen ártatlan vagyok.

— Helyesen cselekedett — mondá ő Felsége s ezzel a dolognak vége volt.

Az oktatásra visszatérve, meg kell emlitenem, hogy az ujabb-kori irók közt nevezetesen báró Eötvös József volt az, kinek müvei iránt ő Felsége a legnagyobb rokonszenvvel viseltetett. — Talán mondanom sem kell, hogy *nem a filozófiai és politikai munkák*, hanem a költemények voltak azok, amelyek leginkább fölkeltették ő Felsége érdekét. E költeményeket egytől-egyig elolvastuk és nevezetesen a „Végrendelet“ czimü kis vers volt az, amely ő Felségét elragadtatásra birta.

— Kár — mondá ő Felsége — hogy testvérem, a nápolyi királyné nem tud *magyarul*, mert ő igen élénk érzékkel bir az ilyek iránt!

— Ha Felséged parancsolja — mondám — le lehetne azt forditani németre.

— Versben? — kérdé ő Felsége — mert különben a költemény szépsége eltünnék.

— Talán versben is — volt az én feleletem — én magam is fiatal koromban sok magyar verset leforditottam németre; e forditások akkor Pesten, a „Spiegel“ czimü német lapban megjelentek.

— Hát csinálja meg! — mondá ő Felsége.

— Most mindjárt?

— Igen is most mindjárt, én nem fogom zavarni. — A feladat nem volt épen könnyü, de vonakodásról, természetesen, nem lehetett szó. Hozzáfogtam tehát. Ő felsége a legnagyobb csendben, de feszült figyelemmel kisérte az én tollam mozgását Midőn egyszer felpillantottam, ő Felsége mosolyogva jegyzé meg:

— Ez engem nagyon érdekel: mindig kiváncsi voltam látni, hogy mikép készülnek az ilyen dolgok. — Körülbelül egy negyed óra mulva elkészültem a munkával és felolvastam a forditást, melylyel ő Felsége nagyon meg volt elégedve; azonnal el is vette tölem a papirt és zsebre tette. Másnap azt mondá:

— A nápolyi királyné nevében meg kell köszönnöm önnek fáradtságát. A vers rendkivül tetszett növéremnek, meg is tartotta magánál a kéziratot.

Vajjon megérdemelte-e a forditás ezt a dicséretet vagy sem, azt nem tudom, mert én soha többé nem láttam. A királyné azon megjegyzésére, miszerint kár, hogy Eötvös oly kevés költeményt irt, azt válaszoltam:

— Bizony kár, hanem azért van ám még egy, amely nincs meg ebben a kötetben.

— Hát hol?

— Sehol Felséges asszonyom, nem szabad azt kinyomatni; el van tiltva.

— Micsoda? eltiltva! hát már Eötvöst is eltiltják? Ugyan mondja meg, mi van abban a költeményben?

Rég vártam erre a pillanatra és azért a „Zászlótartó“ kézirata napok óta zsebemben volt. Fel is olvastam rögtön ő Felségének rendkivüli tetszése mellett; magához vette a kéziratot és meg is tartotta.

00000689

UJDONSÁGOK.

— **Gyászmise a királynéért.** Dr. *Steiner* Fülöp megyés püspök a gyászhir vétele után tegnapelött délután 5 órakor Teésröl Székesfejérvárra érkezett. Megdicsöült Királyasszonyunk lelkiüdvéért holnap, szerdán délelött 9 órakor a székesegyházban ünnepélyes gyászmise fog tartatni, melyet a püspök személyesen celebrál.

— **A törvényhatóságok részvéte.** Fejérvármegye törvényhatósági bizottsági tagjaihoz a föispán a következö meghivót küldte: „A törvényhatósági bizottság t. tagjainak! Erzsébet királyné Ö császári és királyi Felségének megdöbbentö halála által ezen nemzetet és Felséges Királyunkat ért megrenditö gyászesetröl a törvényhatósági bizottság t. tagjait mély megilletödéssel tudósitván, felkérem, hogy öszinte részvétünknek a magas trón zsámolyához leendö eljuttatása végett f. évi szeptember hó 15-én délelött 10 órakor a vármegyeház I-sö emeleti disztermében tartandó *rendkivüli közgyülésre* minél nagyobb számban megjelenni sziveskedjenek. Székesfejérvár, 1998. szeptember 12-én. *Báró Fiáth Pál*, s. k., föispán.

A város törvényhatósága ugyancsak holnap d. e. fél 11 órakor szintén rendkivüli közgyülést tart.

— **A közgyülés elhalasztása.** A nemzeti gyász miatt a f. hó 16-ára hirdetett rendkivüli városi közgyülés, valamint a közigazgatási bizottság rendes havi ülése bizonytalan idöre elhalasztatott.

— **Áthelyezés.** A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Gross* Albert, székesfehérvári tankerületi kir. föigazgatósági tollnokot saját kérelmére a györi kir. tankerületi föigazgatósághoz hasonló minöségben áthelyezte.

— **Rablás a kaszárnyában.** Vakmerö, párját ritkitó rablás történt a Kossuth-utczai gyaloglogsági kaszárnyában. Vasárnap reggel valaki észrevette, hogy a kaputól balra esö inspekcziós szobában elhelyezett vasládát, melyben a katonai csapatkórház pénze volt elhelyezve, feltörték és kifosztották. A katonai hatóság *Polczer* Péter r. alkapitány közremüködésével ott nyomban megejtette a vizsgálatot. Ugylátszik a rablás már napokkal ezelött követtetett el s csak azért nem jöttek rá eddig, mert a katonaság távollétében a szobában szolgálatot nem teljesitettek. A kifosztott ládában mintegy 1040 forint volt elhelyezve, melyet az utolsó krajczárig elemeltek a tettesek, a kik a helyi viszonyokkal feltétlenül ismerösek lehettek. A ládát, valamint a mellette levö másik hasonló ládát, melyben több ezer forint, van erös vasrács választja el, melynek végei a padlón és a szoba mennyezetében vannak megerösitve. A szoba és a rácsozat ajtaját kulcscsal nyitották ki, a láda lakatjait pedig leteszitették. Megkisértették a másik láda felbontását is, de az erösebb zár nem engedett. A katonaság részéröl a hadbiróság vezeti a nyomozást, melynek ugyancsak erös dolga lesz, mig a merész betöröt kézrekeritheti.

— **Agyonlöte az anyósát.** *Zámoly* községben folyó hó 10-én este *Somogyi* Pál odavaló lakos anyósát, özv. *Bognár* Ferencznét a nyilt utczán agyonlötte. Az öreg asszony ott nyomban meghalt, a gyilkos vöt pedig a csendörség letartóztatta és bekisérte a székesfejérvári törvényszékhez. A gyilkosság oka családi viszálykodás.

— **Piaczrendezés.** Pár héttel ezelött rendezték a Simor-utczai piaczot, de a csizmadiák nem voltak a számukra kijelölt helylyel megelégedve, mivel nagyon messze estek a vásárló közönség rendes utjától. *Ré* István fökapitány tegnap dr. *Saára* Gyula ipartestületi jegyzövel megegyezett a piacz ujabb és most már talán végleges rendezésére nézve olyképpen, hogy a következö szerdától kezdve a czipészek a Simor-utcza keleti felsörészén a *Schlammadinger*-féle nagykereskedésig, a csizmadiák pedig az onnan lefelé terjedö részén fognak elhelyezkedni. A zöldségárusok a czipészek mellett, a dinnye- és libaárusok a csizmadiákkal szemben fognak táborozni.

— **Vasuti baleset.** Tegnap este 11 óra tájban, midön a *sárbogárdi* vásárosok hazatérőben voltak, megrenditö baleset történt a sóstó környékén a vasuti átjárónál. Egy kocsi, melyben *Berregi* János fuvaroson kivül még *Singer* Pál, ennek neje és *Rosenberg* Pál ráczutczai lakosok ültek, keresztülhajtott a vasuti sineken, közvetlen az állomás felé haladó 751. számu szönyi személyvonat elött. A vonat a kocsit derékon elszakitotta, a lovak elszabadultak, a bennülök pedig kétfelöl kihullottak a vasuti töltésre. Szerencsére a vonat lassan jött, mert a külsö jelzötáblánál akadályt jeleztek s csak igy történhetett, hogy ez az összeütközés a benn ülöknek életébe nem került, azonban Singer, Rosenberg és a kocsis igy is erös zuzódásokat szenvedtek. A vonatvezetö rögtön megállitotta a vonatot, s az esetröl jelentést tettek a rendörségnél a honnan *Polczer* Péter alkapitány, dr. *Bierbauer* Viktor föorvos és az idököben szintén értesitett *Wlassics* Sándor törvényszéki vizsgálóbiró a mentökocsival a hely szinére sietett. A sebesülteket a városi kórházba szállitották, *Gonda* József vasuti ört pedig, kinek gondatlansága idézte elö a balesetet, nyomban letartóztatták. Kiderült, hogy az élénk kocsi forgalom közepette elfeledte a sorompót elzárni s a közeledö vonatnak vészjelzést sem adott. Kihallgatása után szabadon bocsájtották, de az eljárás ellene folyamatba tétetett.

— **A szentiványi kastély tolvaja.** Megirtuk annak idején, hogy az öshazát kutató *Zichy* Jenö gróf szentiványi kastélyába egy akkor még ismeretlen tettes betört s a gróf dohányzószobájából több értékes tajtpipát és egyebeket ellopott. A ritkasággyüjtö tolvajt a csendörség hosszas hajsza után a napokban *Kovács Édes* Pál *döbrököz*i csavargó személyében szerencsésen elfogta és bekisérte a székesfejérvári kir. ügyészséghez. A lopott tárgyak egy részét sikerült a környékbeli pusztákon megtalálni, a hol a tolvaj azokat potom áron elvesztegette.

— **Lopás.** A mult hó végén történt, hogy *Pillitz* Lajos *kisvelenczei* birtokos tanyájáról 9 zsák buzát és 2 akáczfa törzset elloptak. A meginditott nyomozás kideritette, hogy a lopást *Csákvári* István és *Karka* István gárdonyi lakosok követték el, a kik a buzát *Kozári* Mihály gárdonyi gazdaember házánál rejtették el. A csendörség mind a három jómadarat följelentette a székesfejérvári kir. ügyészségnél.

— **Rendöri hirek.** *Horák* Györgyné és *Rákos* Mihályné szabadlegeltetök az öket tetten csipett csöszt a legdurvább szidalmakkal illették s e miatt 5, illetve 2 frt pénzbirságra itéltettek. — *Weisz* Manó, *Wiener* Gyula és *Hoffmann* Gyula börkereskedök a csizmadiáktól bör ára fejében kapott, illetve zálogolt csizmákat üzleteikben árusitották, azért iparkihágás czimén ma egyenkint 15—15 forint pénzbirságban lettek elmarasztalva, azonkivül az ügy a járás bírósághoz is áttétetett. — *Szentes* Juliánna titkos babatündért *Bernáth* Pál szöllejében szüretelési kisérleten érték, mely élvezete 5 forintjába esetleg egy napi személyes szabadságába kerül. — *Mészáros* Ferencz, *Kovács* István, *Csepi* Ferencz és *Kecskeméti* Ferencz duhajlegények vasárnap éjjel a rendöri örjáratot vagy huszadmagukkal megtámadták s nem átallották az egyik rendört tulajdon kardjával föbe kólintani. A rend megtámadott örei csak hosszabb dulakodás után tudtak a kellemetlen helyzetböl kiszabadulni, a garázda ifjakat pedig ma följelentették a székesfejérvári törvényszéknél.

— **Jó házból való fiuk tanulóul felvétetnek, Számmer Imre könyvnyomdájában.**

— **Egy csinos ház vegyeskereskedéssel együtt jutányos áron eladó. Értekezhetni a szerkesztöségben.**

NYILT-TÉR.*

Köszönetnyilvánitás.

Nem mulaszthatjuk el mindazon jóbarátok és ismerösöknek, akik forrón szeretett nöm és édes Anyánk halála által a családot ért mély fájdalmunkat a gyászszertartáson való becses megjelenésükkel, koszoruk küldésével, fogataik átengedésével, részvétükkel, vagy bármi módon is enyhiteni igyekeztek; ugy szintén a tekintetes tanitói karnak, akik a gyászszertartást becses közremüködésükkel emelni sziveskedtek, e helyen is legforróbb köszönetünket nyilvánitani.

Továbbá teljes elismerésünket nyilvánitjuk a „*Kegyelet*" temetkezési intézetnek, a diszes, jutányos kiszolgálás, kiállitás, rendezés és pontosságért, amelylyel legnagyobb megelégedésünket kiérdemelte.

Székesfehérvár, 1898. szept. 12.

Id. Almássy Ferencz és családja.

Van szerencsém a nagyérdemü közönséget tisztelettel értesiteni, hogy a **Magyar Általános Köszénbánya részvény társulattól Budapesten** a

tatai kőszénbányák

kizárólagos képviseletét Székesfejérvár és vidékére átvettem és szenét itt állandóan raktáron tartom.

A hazai széntermékek közt a **tatai szén** elsö helyet foglal el és a porosz szénhez hasonlóan, legkisebb salakot sem és nagyon kevés hamut képez, miért is szobafütésre kiválóan alkalmas.

Kérem a tisztelt fogyasztó közönséget, hogy erröl magának meggyöződést szerezni és megrendelésekkel fölkeresni sziveskedjék.

Iroda: Tisztelettel

Szarka-utcza 4. WEISZ JÓZSEF.

* E rovatban közlöttekért felelöséget nem vállal a szerkesztöség.

Apró hirdetések.

EGY JÓ HÁZBÓL VALÓ FIU
mint tanuló, Knazovitzky Béla férfi és nöi divat áru üzletében felvétetik.

CSINOSAN BUTOROZOTT SZOBA
kiadó. Czim a kiadóhivatalban.

OKLEVELES TANITÓNŐ
magán órákat elfogad. Czim a kiadóhivatalban.

Törleszt. kölcsön földbirtokokra.

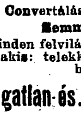

Kölcsön a valódi becsérték háromnegyed részéig 20—60 év közti idöre **készpénzben.** Birtokos felmondhat, pénzintézet nem mondhat fel. Csekély kamattal töke is töresztetik. **Lebonyolitás legrövidebb idö alatt.**

— **Convertálás bélyeg- és illetékmentes.** —
Semmi elöleges költség.
Minden felvilágositás **dijtalan.** Beküldendö csakis: telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv másolat. 40494

Ingatlan- és Jelzálog-Forgalmi-Intézet, Budapest, Váci-körut 39.

Intézetünk az egyedüli, mely az ország minden megyéjéből, hatóságok és a legtekintélyesebb földbirtokosok által okmányszerileg ajánlva van.

Nyomatott Számmer Imrénél, Székesfejérvarott.

00000690